

V A A S A .
V A S A .

Täydentävän toimeentulotulen soveltamisohjeet 1.4.2019 alkaen

hyväksytty 26.3.2019, sosiaali- ja terveyslautakunta § 30

Sisällysluettelo

1.	TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI (menot)	3
1.1.	Lapsiin ja perheisiin liittyvät kulut	3
1.1.1.	Lasten tarvikkeet	3
1.1.2.	Lasten harrastusmenot.....	4
1.1.3.	Lasten tapaamisesta aiheutuneet kulut	4
1.2.	Asumiseen liittyvät kulut	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
1.2.1.	Kodinirtaimisto ja -koneet	4
1.2.2.	Muut asumiskustannukset	5
1.3.	Erytisistä tarpeista aiheutuvat vaatehankinnat (esim. romanivaatetus)	5
1.4.	Muut erityisestä tarpeesta tai olosuhteesta johtuvat menot	6
1.5.	Edunvalvojan palkkio	6
1.6.	Velat.....	6
1.7.	Hautauskustannukset	6
2.	OPISKELIJAT	7
2.1.	Ensisijaiset opintoetuuudet	7
2.1.1.	Opintolainan nostaminen	8
2.2.	Tilanteita, joissa ensisijaista etuutta ei makseta	8
2.2.1.	Luottohäiriömerkintä	8
2.3.	Opiskelukulut.....	8
2.3.1.	Oppikirjat, opiskelumateriaalit yms.	8
3.	YRITTÄJÄT	10
4.	ASEVELVOLLISET JA SIVIILIPALVELUSTA SUORITTAVAT.....	10
5.	VANGIT	11
6.	ULKOMAALAISET JA MAAHANMUUTTAJAT	11
6.1.	Kotikunta, oleskelulupa ja asumisperusteinen sosiaaliturva	11
6.2.	Ulkomaalaiset ja maahanmuuttajat/Toimeentulo turvattu muulla tavalla	12
6.2.1.	EU-/ETA-kansalaiset.....	12
6.2.2.	EU/ETA-alueen ulkopuolelta ns. kolmannen maan kansalaiset	12
6.2.3.	Turisti	12
6.2.4.	Oleskelu Suomessa ilman vaadittavaa oleskelulupaa	12
6.2.5.	Ihmiskaupan uhrin.....	13
6.2.6.	Kansainvälisen suojelun saaneet henkilöt	13
6.3.	Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma	13

6.4.	Muut kotoutumisen tukemisesta aiheutuvat kulut.....	13
7.	EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI	14
8.	PALVELUSUUNNITELMA	14
9.	TOIMEENTULOTUEN SUHDE LASTENSUOJELUUN.....	15
9.1.	Lastensuojelun tarkoitus ja ennaltaehkäisevä lastensuojelu	15
9.2.	Toimeentulon ja asumisen turvaaminen.....	15
9.3.	Jälkihuolto.....	15
9.4.	Yksityisesti sijoitettu lapsi.....	16
10.	KÄSITEMÄÄRITTELYJÄ.....	16

1. TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI (menot)

Toimeentulotuesta annetun lain 7 c §:n mukaan otetaan täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä huomioon tarpeellisen suuruisina erityismenot, joita ovat:

- 1) muut kuin 7 b §:ssä tarkoitetut asumisesta aiheutuvat menot; sekä
- 2) henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot.

Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta sekä lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita.

Täydentävän toimeentulotuen tarve on arvioitava asiakaskohtaisesti. Täydentävässä toimeentulotuessa ei ole suljettu pois mitään menolajia, jos menot harkitaan asiakkaalle tarpeellisiksi. Toimeentulotukilaki ei aseta ylärajaa täydentävänä tukena myönnettävälle määrälle, vaan arvio tehdään tapauskohtaisen harkinnan mukaan.

1.1. Lapsiin ja perheisiin liittyvät kulut

1.1.1.1. Lasten tarvikkeet

Eryteisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvana menona voidaan ottaa huomioon esimerkiksi lastentarvikkeista, kuten lastenvaunuista sekä suuremmista kodin hankinnoista aiheutuvat menot. Etenkin pitkään toimeentulotuen asiakkaina olleilla kotitalouksilla on vaikeuksia selvittää mainituista menoista. Asiakaskohtaisen harkinnan perusteella on arvioitava, onko hankinta tarpeellinen ja voidaanko asiakkaalta edellyttää säästämistä.

Eryteisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvana menona lasten tarvikkeista huomioidaan:

- yhdistelmävaunut, enintään 200 €
- sisarus-/kaksosvaunut, enintään 250 €
- mikäli yhdistelmävaunuja ei ole myönnetty, rattaisiin enintään 50 €
- pinnasänky + patja, enintään 85 €
- lapsen sänky + patja, enintään 150 €
- syöttötuoli, enintään 30 €
- lastenistuin polkupyörään, enintään 40 €
- lastenistuin autoon, enintään 80 €
- suksipaketti, enintään 100 €
- luistimet + kypärä, enintään 40 €

Tukea myönnettäessä on kiinnitettävä huomiota aikaisempiin varusteisiin, mahdollisesti aikaisemmin myönnettyyn toimeentulotukeen ja todelliseen tarpeeseen. Myös perheen kokonaistilanne on otettava huomioon. Tarvikkeet edellytetään ensisijaisesti hankittavan käytettyinä (ei patjat). Lastenhoitoon liittyvät tarvikkeet myönnetään täydentävänä toimeentulotukena. Materiaalin hankinta todistetaan luotettavalla tavalla. Lastenvaunuja ja muita tarvikkeita kierrätetään perheen sisällä.

Pienten lasten tarvikkeisiin voidaan myöntää toimeentulotukea ennen lapsen syntymää, esimerkiksi vanhempainrahakauden alettua.

1.1.2. Lasten harrastusmenot

Lasten harrastusmenot sisältyvät pääsääntöisesti lasten perusosalla katettaviin menoihin.

Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää lapsen osallisuuden edistämiseksi ohjattuun harrastusmenoon, kun on kyseessä toimeentulotuen pitkäaikainen asiakkuus tai pitkäaikainen harrastus on vaarassa päättyä perheen taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Toimeentulotuella tuetaan pääsääntöisesti enintään yhtä harrastusta/lapsi enintään 200 €/lukukausi tai 400 €/vuosi (kausi-, jäsen- ja toimintamaksut, välttämättömät varustus). Mikäli sopivaa harrastusta ei löydy voidaan perustellusti tukea kalliimpaakin toimintaa. Erillisiä harrastusmenoja myönnetään pääsääntöisesti vasta esikouluikäisille.

Polkupyörä

Lapsen polkupyörään voidaan myöntää toimeentulotukena enintään 120 € + kypärään 20 €. Täydentävää toimeentulotukea lasten polkupyörään myönnetään vain, kun nykyinen polkupyörä on jäänyt liian pieneksi eikä perheessä ole muita käyttökelpoisia polkupyöriä. Aikuiselle henkilölle voidaan myöntää toimeentulotukea pyörään enintään 150€, jos henkilö on töissä tai koulutuksessa ja tarvitsee pyörän näihin matkoihin.

1.1.3. Lasten tapaamisista aiheutuvat kustannukset

Mikäli lähivanhemmalle aiheutuu matkustuskuluja mahdollistaessaan lapsen ja etävanhemman tapaamisen, korvataan lähivanhemmalle matkakulut halvimman matkustustavan mukaan pääsääntöisesti maksusositetta vastaan.

Mikäli lapsen tapaaminen kestää pidempään kuin vahvistetussa sopimuksessa lukee, voidaan ylimeneviltä päiviltä maksaa tapaavalle vanhemmalle ruokaraha. Tapaamisen kesto täytyy todistaa luotettavalla tavalla. Mikäli huolto- ja tapaamissopimus on tehty ja haetaan toimeentulotukea kyseisen sopimuksen mukaisiin tapaamiskuluihin, tulee kustannuksiin hakea ensisijaisesti perustoimeentulotukea Kelasta.

1.2. Vakuusmaksu ja muuttokustannukset

Toimeentulotuki vakuusmaksuun ja muuttokustannuksiin haetaan ensisijaisesti Kelasta. Poikkeustapauksissa kuitenkin voidaan vakuusmaksu ja / tai muuttokustannukset harkintaa käyttäen myöntää täydentävänä toimeentulotukena kunnan sosiaalitoimesta. Tämä edellyttää, että päätös perustoimeentulotuesta on olemassa. Pääsääntöisesti vakuusmaksu myönnetään vakuussitoumuksena.

Vakuusmaksuun ja / tai muuttoon ei myönnetä toimeentulotukea mukavuussyistä, vaan muuton tulee aina olla perusteltu. Toiselle paikkakunnalle muuttoa on mahdollista tukea toimeentulotuella, mikäli muuton perusteena on esimerkiksi toisella paikkakunnalla oleva työ- tai opiskelupaikka. Asuntojen kohtuulliset asumiskustannukset on määritetty Kelan toimesta.

1.2.1. Koti-irtaimisto ja kodinkoneet

Myönnettäessä täydentävää toimeentulotukea esimerkiksi joihinkin kodinhankintoihin, on perusteltua ottaa huomioon pitkäaikainen toimeentulotuen varassa eläminen. Täydentävä toimeentulotuki myönnetään maksusositteita vastaan tai maksusitoumuksina.

Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää välttämättömiin kodin hankintoihin seuraavasti:

Välttämätön koti-irtaimisto:

- lasten tarvikkeet, katso kohta 5.1.4.
- sänky + patja enintään 180 €/henkilö
- vuodevaatteet enintään 50 €/henkilö (esimerkiksi peitot, tynnyt, vuodevaatteet ja pyyhkeet)
- ruokapöytä + tuolit perheen koosta riippuen enintään 100 €/1-2 henkilöä, lapsiperhe enintään 200 €
- astiat + keittiövälineet 30€ + 10€ / lisähenkilö (esimerkiksi kattilat, paistinpannu, aterimet, lautaset, lasit jne)
- Valaisimet enintään 20€ / huone
- Siivoustarvikkeet enintään 30€
- Pölynimuri enintään 60€
- Pyykinpesukone enintään 350 € / lapsiperheet ja 200€ / muut

Pesukoneeseen myönnetään toimeentulotukea ensisijaisesti lapsiperheille, sairaille tai vammaisille henkilöille. Huomioon otetaan, onko asuintalossa kohtuulliset pyykinpesumahdollisuudet. Pesukoneeseen on mahdollista myöntää toimeentulotukea myös lapsettomalle ruokakunnalle.

Mahdollisista kotiinkuljetuksista ja pesukoneen asennuksesta aiheutuvat kulut tulee sisällyttää myönnettyyn toimeentulotukeen tai maksaa erikseen.

Mikäli vammaispalvelulain mukaisesti myönnetään tukea kodinkoneen hankintaan (50 %), on hankintaa mahdollista tukea täydentävällä toimeentulotuella.

1.2.2. Varastointikustannukset

Varastointikustannuksiin voidaan myöntää tukea, mikäli siihen on erityinen peruste ja varastointiaika on kohtuullinen. Tällainen peruste voi olla esimerkiksi vankilatuomio tai laitoshoido. Pääsääntöisesti käytetään kaupungin omaa varastoa. Kirjallinen sopimus on aina tehtävä.

1.3. Erityisistä tarpeista aiheutuvat vaatehankinnat (esim. romanivaatetus)

Vaatemenot sisältyvät perusosaan, eikä niihin pääsääntöisesti myönnetä erikseen täydentävää toimeentulotukea. Mikäli henkilöllä on sellaisia erityisiä vaate- tai jalkinekuluja, jotka eivät sisälly perusosalla katettaviin menoihin, voidaan kyseiset joissain tapauksissa huomioida menona täydentävässä toimeentulotuessa. Pyydetessä vaate- tai jalkinekuluihin täydentävää toimeentulotukea hakevan tulee esittää erityisistä tarpeista ja haettavista kuluista viranomaisen selvitys / kustannusarvio. Ensisijaisesti tulee selvittää, voiko erityisistä tarpeista aiheutuvia vaatteita ja / tai jalkineita hankkia esimerkiksi vammaispalvelun tai sairaanhoidon / terveydenhuollon kautta.

Romaniniaiselle, joka tosiasiallisesti käyttää romaninaisen hametta päivittäin, myönnetään korkeintaan 500 € täydentävää toimeentulotukea romanihameeseen kahden vuoden välein.

1.4. Muut erityisestä tarpeesta tai olosuhteesta johtuvat menot

Vapaa-ajan menot sisältyvät perusosaan (Laki toimeentulotuesta 7 a §). Lapsiperheen virkistysmenoihin (esimerkiksi Tropiclandia-käynti) on kuitenkin perheen kokonaistilanteen perusteella mahdollista korkeintaan kerran vuodessa myöntää täydentävää toimeentulotukea. Vaihtoehtoisesti voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea matkakuluihin, mikäli perhe matkustaa esimerkiksi sukulaisten luo.

Leirikuluissa voidaan tukea pääsääntöisesti pitkäaikais- ja toistuvaisasiakkaita. Mikäli katsotaan perustelluksi myöntää toimeentulotukea leiritoimintaan, voidaan ottaa huomioon myös leirin omavastuu- ja matkakulut. Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää myös aikuisille tuettuihin leireihin (esimerkiksi seurakunnan, Pelastakaa lapset ry:n ja vastaavien järjestämät leirit).

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua peruskoulun opetussuunnitelman ja siihen perustuvan vuotuisen suunnitelman mukaiseen toimintaan maksutta. Esimerkiksi luokkaretki-, leirikoulu- ja koulukuvakustannukset eivät ole täydentävällä toimeentulotuella katettavia menoja.

Rippikoulusta aiheutuvia kustannuksia ei pääsääntöisesti myönnetä toimeentulotukena.

Kokonaistilanne huomioon ottaen voidaan täydentävää toimeentulotukea ateriapalvelumaksuihin myöntää niiltä osin kuin kyseiset ylittävät suuruudeltaan perusosasta 49 prosentin osuuden, joka on laskettu kuukausittaiseksi ravintomenojen osuudeksi perusosasta.

1.5. Edunvalvojan palkkio

Edunvalvonnan kulut ja palkkiot huomioidaan menona täydentävässä toimeentulotuksessa. Mikäli edunvalvonnan kuluihin liittyvissä laskuissa ei ole erikseen mainittu eräpäivää, katsotaan kyseisten erääntyvän joulukuisin.

1.6. Velat

Pääsääntöisesti velkoja ei pidetä toimeentulotuksessa huomioon otettavina menoina. Jokaisella on velvollisuus kykynsä mukaan pitää huolta itsestään ja omasta elatuksestaan sekä, siinä laajuudessa kuin avioliittolaissa (234/1929), lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975) ja muussa laissa säädetään, puolisonsa sekä alaikäisten lastensa ja ottolastensa elatuksesta. (Laki toimeentulotuesta 2 §).

Vuokravelkoja ei pidetä asumistukilain 6 §:ssä tarkoitettuina juoksevina asumismenoina. Poikkeustapauksissa voidaan kuitenkin myöntää erityistä harkintaa käyttäen asumisen turvaamiseksi täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea kohtuulliseen vuokra- tai sähkövelkaan.

Täydentävää toimeentulotukea ei voida pitää pitkäaikaisena ratkaisuna.

1.7. Hautauskustannukset

Hautausavukseen haetaan täydentävää toimeentulotukea suoraan kunnalta. Hautausavustusta määritettäessä otetaan huomioon kuolinpesän varat sekä mahdollisen lesken tulot ja varat (STM:n opas 2013:4 s. 122). Hautausavustusta haettaessa tulee esittää kuolinpesän perukirja sekä hautaamiseen liittyvät laskut (esimerkiksi hautaustoimiston ja seurakunnan laskut).

Vainajan mahdollisiin muihin menoihin (esimerkiksi vuokra tai sairaalalaskut) ei myönnetä toimeentulotukea. Mikäli pesä on varaton, jäävät laskut velkojien tappioksi. Tilien saldot otetaan huomioon kuolinpäivän

mukaan. Pesänhoitaja voi hakea poistoa tai maksualennusta esimerkiksi mahdollisiin sairaalalaskuihin perukirjan perusteella.

Hautausavustusta myönnetään siten, että seurakuntayhtymän tai muun uskonnollisen/aatteellisen yhteisön välttämättömien todellisten kulujen **lisäksi** hautauksesta, hautajaisista, hautakivestä ja kuolinilmoituksista aiheutuvat kulut saavat olla enintään 1500 €, kuitenkin enintään todelliset kulut. Mikäli vainaja haudataan toiselle paikkakunnalle, huomioidaan toisen paikkakunnan seurakuntayhtymän lasku Vaasan seurakunnan hautaus-toimen hinnaston mukaisesti. Kuljetuskustannuksia toiselle paikkakunnalle ei huomioida. Ulkomailla syntyneitä hautauskustannuksia ei huomioida.

Muistotilaisuudesta aiheutuvia kustannuksia tai haudanhoitomaksuja ei voida huomioida menona hautausavustusta määritettäessä, sillä kyseiset eivät ole suoraan hautaamiseen, hautajaisiin, hautakiveen tai kuolinilmoitukseen liittyviä kustannuksia, eivätkä kyseiset näin ollen myöskään kuulu toimeentulotuessa huomioitaviin menoihin. Ulkomailla syntyneitä hautauskustannuksia ei huomioida.

Pitkäaikaisasiakkaalle voidaan myöntää toimeentulotukea lähiomaisen hautajaisiin osallistumiseen.

Lähiomaiseksi luetaan puoliso, lapset, lapsenlapset, sisarukset, vanhemmat ja isovanhemmat.

Välttämättömät hautajaiskustannukset:

- Kukkalaite enintään 30 €
- Vaatetuskustannukset enintään 50 €/henkilö
- Matkakulut edullisimman matkustustavan mukaan Suomen rajojen sisäpuolella

Mikäli vainajalla ei ole omaisia tai muuta pesänselvittäjää tulee sosiaalityöntekijän/sosiaaliohjaajan saatuaan tiedon kuolemasta olla yhteydessä paikalliseen oikeusaputoimistoon. Käräjäoikeudelle on tehtävä vapaamuotoinen hakemus toimitsijamiehen määräämisestä. Käytännön tehtävistä, kuten esimerkiksi testamenttien etsimisestä ja perukirjan teettämisestä vastaa tällöin pesänselvittäjä/toimitsijamies. Sosiaaliviranomaisen tehtäväksi jää taloudellisen avun myöntäminen hautauskustannuksiin. Mikäli pesässä on varallisuutta, tekee oikeusaputoimisto ilmoituksen asiasta Valtiokonttorille vainajan perinnön suorittamiseksi valtiolle. Vainajan kuljetukset sekä hautaukseen liittyvät järjestelyt ovat hautaus-toimiston ja seurakunnan vastuulla.

2. OPISKELIJAT

Katso STM:n opas 2013:5, sivut 21-30

2.1. Ensisijaiset opintoetudet

Opiskelijan ensisijainen toimeentulojärjestelmä on opintotuki (aikuiskoulutustuki, opintoraha, yleinen asumistuki ja opintolaina), joka on tarkoitettu kattamaan opiskeluaikaiset opinto- ja toimeentulokustannukset. Myös valtion takaaman lainan muodossa suoritettava tuki on ensisijainen toimeentulotukeen nähden. Lisäksi Kela voi maksaa koulumatkatukea ammatillisessa oppilaitoksessa ja lukiossa opiskeleville.

Ellei opiskelija ole hakenut tai nostanut ensisijaista etuuttaan opintolainaa, voidaan hakemus evätä viitaten henkilön velvollisuuteen kykynsä mukaan pitää huolta omasta elatuksestaan. (Toimeentulotukilaki 2 § 2 mom.).

Opiskelu on päätoimista silloin, kun opiskelijalla on oikeus opintotukeen. Lukion aikuislinjalla suoritettavia lukio-opintoja ei katsota päätoimisiksi. Toimeentulotukea hakeva 17–64-vuotias henkilö on velvollinen ilmoittautumaan työttömänä työnhakijana TE-toimistoon, ellei hän opiskele päätoimisesti.

Yksityistä koulutusta, johon ei voi saada opintotukea tai muuta ensisijaista etuutta ei pääsääntöisesti tueta. Koulutuksen maksut eivät ole toimeentulotuessa hyväksyttäviä menoja, ellei tähän ole erityisiä syitä. Hakija ohjataan hakeutumaan koulutukseen, joka on opintotuen piirissä tai rahoittamaan opintonsa muulla tavalla kuin toimeentulotuella.

2.1.1. Opintolainan nostaminen

Opiskelijan ensisijainen toimeentulojärjestelmä on opintotukijärjestelmä (opintotuki, yleinen asumistuki ja opintolaina), joka on tarkoitettu kattamaan opiskeluaikaiset opinto- ja toimeentulokustannukset. Myös valtion takaaman lainan muodossa suoritettava tuki on ensisijainen toimeentulotukeen nähden.

Vanhempiensa luona asuvat täysi-ikäiset ammattiopintoja suorittavat sekä itsenäisesti asuvat lukiolaiset ja ammattiopintoja suorittavat opiskelijat velvoitetaan nostamaan opintolaina iästä riippumatta, ellei erityisiä sosiaalisia tai muita syitä olla nostamatta lainaa esitetä.

Opintolainan ottamista ei edellytetä:

- alle 18-vuotiailta vanhempiensa kanssa asuvilta toisen asteen opiskelijoilta
- lastensuojelulain tarkoittamassa jälkihuollossa olevilta nuorilta
- vanhempiensa kanssa asuvilta lukiolaisilta, mikäli perhe on vähävarainen
- henkilöiltä, jotka opiskelevat sellaisessa koulutuksessa, joka antaa valmiuksia jatko-opintoihin, mutta ei paranna opiskelijan työmarkkinavalmiuksia tai valmista ammattiin (esimerkiksi maahanmuuttajanuorille suunnattu kielitaitoa ja opiskeluvaihtoehtoja parantava koulutus)
- alle 25-vuotiailta kotoutumisajan jälkeen opiskelevilta (palvelusuunnitelman perusteella harkinnanvaraisesti)
- 10-luokkalaisilta ja aikuisten peruslinjalaisilta (palvelusuunnitelman perusteella)

2.2. Tilanteita, joissa ensisijaista etuutta ei makseta

2.2.1. Luottohäiriömerkintä

Mahdollinen merkintä luottotiedoissa ei suoraan estä opintolainan nostamista. Pankki päättää opintolainan myöntämisestä henkilölle, jolla on maksuhäiriö. Mikäli lainan nostaminen pankeista ei maksuhäiriöstä johtuen onnistu, tulee asiasta esittää Kelalle tosite. Muussa tapauksessa Kela saattaa huomioida opintolainan tulona nosti sitä tosiasiallisesti tai ei.

2.3. Opiskelukulut

2.3.1. Oppikirjat, opiskelumateriaali yms.

Perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa tutkintoon johtava opetus on maksutonta. Tämä kattaa maksuttoman opetuksen lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Maksuttomuus ei kuitenkaan kata esimerkiksi oppikirjoja ja matkoja.

Täydentävässä toimeentulotuessa voidaan huomioida seuraavia kustannuksia:

- ylioppilaskunnan jäsenmaksu muun kuin terveydenhuollon (YTHS) maksun osalta. YTHS:n maksu huomioidaan perustoimeentulotuen menona.
- ylioppilastutkimomaksu, (perusmaksu ja koekohtainen maksu)
- välttämättömät oppikirjat lukioon. Toimeentulotukea myönnetään ensisijaisesti käytettyihin kirjoihin maksusitoumuksena tai kuittia vastaan. Hankittavista kirjoista tulee olla oppilaitoksen todistus.
- välttämättömät oppimateriaalit, kuten henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetut työvälineet (esimerkiksi kokkiopiskelijan pakolliset hankinnat) ja muut tarvikkeet, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, esimerkiksi kädentaito-työt)
- työkengät enintään 70 €
- turvakengät enintään 110€
- välttämättömät viranomaismaksut (esimerkiksi tulityökortti ja hygieniapassi)
- lukio-opinnoissa välttämätön tietokone

Koska tietokone on pakollinen työväline Vaasan lyseon lukiossa ja Vasa Gymnasiumissa, käsitellään toimeentulotuki kyseiseen samalla periaatteella kuin esimerkiksi lukion kirjoihin ja ammattiopiston pakollisiin koulutarvikkeisiin. Toimeentulotuki on kuitenkin aina viimesijainen etuus ja jos opiskelijalla on mahdollisuus saada avustusta muulla tavalla, niin muu avustus on aina ensisijainen.

Vaasan lyseon lukio

Vaasan lyseon lukiossa on yhdistys nimeltä Vaasan yhteiskoulun yhdistys ry, joka avustaa tietokoneostoissa vähävaraisten perheiden lapsia, jotka aloittavat lukio-opinnot. Mikäli vähävarainen perhe hakee täydentävää toimeentulotukea, kirjoitetaan oppilaitokselle lausunto, jolla puolletaan tietokoneavustusta Vaasan yhteiskoulun ry:n varoilla. Mikäli perhe saa yhdistykseltä avustusta, jää maksettavaksi omavastuuosuus, joka maksetaan täydentävänä toimeentulotukena, kun perhe on ostanut tietokoneen ja esittänyt oston omavastuuosuudesta kuitin sekä kopion rehtorin antamasta kirjallisesta ostoluvasta

Vähävaraisille perheille voidaan myöntää toimeentulotukea/ kirjoittaa puoltolausunto, jos opiskelijan perhe on pitkäaikaisasiakas, toistuva asiakas tai hyvin pienituloinen.

-Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakas: Vähintään vuoden (12kk) kestänyt yhtäjaksoinen asiakkuus hakemuskaukautta edeltävänä aikana (hakija on saanut toimeentulotukea)

-Toimeentulotuen toistuva asiakas: Vähintään kuuden kuukauden (6kk) asiakkuus hakemuskaukautta edeltävän vuoden sisällä (hakija on saanut toimeentulotukea)

-Pientuloisuus: Hakijaruokakunta on ollut hakemuskaukautta edeltävänä aikana vähintään vuoden (12kk) Kelan minimietuuksilla, esim. työmarkkinatuki, lasten kodinhoitotuki) tai muilla pienillä tuloilla ilman oikeutta toimeentulotukeen, mutta kuukausittainen tuloylijäämä on ollut vähäinen perheen kokoon nähden.

Ruotsinkieliset lukiot

Ruotsinkielisten lukioiden opiskelijoille voidaan tietokoneeseen myöntää 350€.

Lukioliiton maksuja ei huomioida.

Pääsykoemaksuissa tuetaan lukuvuoden aikana enintään kolmeen pääsykokeeseen osallistumista. Pääsykokeiden tulee olla Suomessa. Menoiksi voidaan lisäksi huomioida matkakustannukset halvimman matkustustavan mukaan sekä pakolliset majoituskustannukset, mikäli henkilö ei pysty järjestämään majoitusta muulla tavoin.

Ylioppilasjuhliin tai ammatillisesta oppilaitoksesta valmistumiseen voidaan myöntää täydentävänä toimeentulotukena enintään 200 € (vaatteet & lakki enintään 100 € ja juhlatarjoilu enintään 100 €), vain perheelle/nuorelle, joka on saanut säännöllisesti toimeentulotukea. Pääsääntöisesti tukea ei myönnetä muihin koulunkäyntiin liittyviin juhliin, esimerkiksi 9. luokkalaisten itsenäisyyspäivävastaanottoon ja vanhojen tansseihin.

3. KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA

Katso (STM: opas 2013: s. 17)

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla maksetaan osallistumisesta aiheutuvista matkakuluista toimeentulotukena matkakorvausta halvimman matkustustavan mukaisesti (toimeentulotuki laki 10 a §.) Pääsääntöisesti asiakkaalle korvataan matkakustannuksia paikallisliikenteen bussikortin tai matkahuollon seutulipun mukaisesti. Oman auton käyttö voidaan korvata siinä tapauksessa, mikäli alueella ei ole mahdollista käyttää julkista liikennettä. Tällöin oman auton käytöstä korvataan 0,20 e/km.

Tarvittaessa täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää kuntouttavassa työtoiminnassa olevalle hygieniapassiin, työvaatteisiin- ja kenkiin enintään 70 € tai muihin mahdollisiin välttämättömiin kuntouttavasta työtoiminnasta aiheutuviin kuluihin. Tällöin tarve täydentävään toimeentulotukeen harkitaan aina yhdessä kuntouttavan työtoiminnan ohjaajan ja työtoimintapaikan kanssa yhteistyössä.

Kelan kuntoutukseen osallistuvalla TYP-asiakkaalle korvataan Kelan kuntoutuksesta aiheutuvat kulut kokonaisuudessaan ehkäisevänä toimeentulotukena siltä osin, kun Kela ei niitä korvaa. Tällaisia kuluja ovat esimerkiksi mahdolliset kuntoutuksen ja matkakulujen omavastuuosuudet. Lisäksi voidaan korvata tarpeenmukaiset liikuntavarusteet esimerkiksi tuulipuku, lenkkarit, uimapuku tai -housut tai muut varusteet, mikäli asiakkaalle ei niitä tosiasiallisesti ole. Kuntoutuslaitos ilmoittaa asiakkaalle kirjeitse tarvittavan varustuksen.

4. YRITTÄJÄT

Katso (STM:n opas 2013:5 s. 30-32)

Yrittäjä on täydentävän toimeentulotuen hakijana samanarvoisessa asemassa kuin muut täydentävän toimeentulotuen hakijat. Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaaliturvaetus myös yrittäjien kohdalla. Tästä johtuen myös yrittäjällä on velvollisuus kykynsä mukaan pitää huolta itsestään ja omasta elämästään.

5. ASEVELVOLLISET JA SIVIILIPALVELUSTA SUORITTAVAT

Asevelvollisen ja siviilipalvelusta suorittavan ensisijaiset toimeentulojärjestelmät kattavat laajasti henkilön ja hänen perheensä toimeentulon palvelusaikana. Asevelvollisen ja siviilipalvelusta suorittavan toimeentulo on

turvattu eikä toimeentulotukilain 2 §:ssä tarkoitettua tarvetta ja siten myöskään 2 §:n mukaista oikeutta yleensä toimeentulotukeen synny.

6. VANGIT

Katso (STM:n opas 2013:5 s. 34-38)

Vankeuslain ja Tutkintavankeuslain mukainen ylläpito on vangin ensisijainen toimeentulojärjestelmä. Suljetussa vankilassa vankila huolehtii vankien päivittäisestä perusylläpidosta, johon kuuluu asumisen lisäksi mm. vaatetuksen, ruokailun sekä asianmukaisen terveyden- ja sairaanhoidon järjestäminen. Avolaitokseen määrätyn on käytettävä omia vaatteitaan. Vanki voi joutua toimeentulotuen tarpeeseen, johon hänellä on oikeus samoin kuin muilla tuen tarpeessa olevilla.

Varastointi tulee järjestää ensisijaisesti omatoimisesti.

Toimeentulotukena ei pääsääntöisesti myönnetä vankila-ajan vaatekuluja.

Vangin luvallisesta poistumisesta aiheutuviin matkakuluihin ei myönnetä toimeentulotukea. Lapsiperhettä voidaan tukea välttämättömissä tapaamisista aiheutuviissa kustannuksissa.

Täydentävän toimeentulotuen järjestämisvastuu ei siirry vankilan sijaintikunnalle. Järjestämisvastuu on sillä kunnalla, joka on ollut vakituinen asuinkunta ja oleskelukunta ennen vankilaan menoa. Jos ulkomaalaisella tutkintavangilla ei ole kotikuntaa taikka pysyvää asuinkuntaa Suomessa, tutkintavankilan sijaintikunnan tulee järjestää tarvittava täydentävä toimeentulotuki.

Rikosseuraamuslaitoksen kustantamista menoista voi tarkistaa ajankohtaista tietoa internet-sivustolta www.rikosseuraamus.fi.

Valvotussa koevapaudessa oleviin vankeihin ei sovelleta vankien ohjeistusta.

7. ULKOMAALAISET JA MAAHANMUUTTAJAT

Katso (STM:n opas 2013:5 s. 52-59 ja 166-180)

7.1. Kotikunta, oleskelulupa ja asumisperusteinen sosiaaliturva

Ulkomaalaisen tai maahanmuuttajan Suomessa oleskelun luonteella on merkitystä, kun kyseessä on toimeentulotukioikeus. Lupaviranomaisen myöntämän oleskeluluvan edellytyksenä on pääsääntöisesti toimeentulon turvaaminen ansiotyöllä, yritystoiminnalla tai muilla tuloilla ja varoilla. Maahanmuuttajan oleskeluluvan ollessa määräaikainen (A- tai B-tunnus) tai kun EU/ETA-kansalainen on oleskellut yhtäjaksoisesti Suomessa alle viisi vuotta, hänen tulisi pääsääntöisesti tulla toimeen omilla tuloillaan ja varoillaan. Vain joissakin tietyissä tilanteissa oleskeluluvan saamiseksi ulkomaalaiselta tai maahanmuuttajalta ei edellytetä turvattua toimeentuloa. Tietyissä tapauksissa, esim. lomautuksen, sairausloman jne. yhteydessä, voidaan toimeentulotukea myöntää tilapäisesti.

Täydentävän toimeentulotuen hakemuksen edellytyksenä on, että Kela on tehnyt päätöksen perustoimeentulotuesta.

On myös mahdollista, että esimerkiksi puolisoista toisen katsotaan oleskelevan Suomessa vakituisesti ja toisen tilapäisesti. On aina syytä tarkistaa kaikkien perheenjäsenten oleskelulupaoikeudet. Mikäli toisella puolisoilla on oikeus asumisperusteiseen sosiaaliturvaan, se voi vaikuttaa toisen puolison oikeuteen saada toimeentulotukea. (STM:n opas sivu 55–57).

Kansalaisuushakemusta sekä tästä aiheutuvia kustannuksia ei yleensä hyväksytä täydentävässä toimeentulotuessa huomioitavina menoina.

7.2. Ulkomaalaiset ja maahanmuuttajat/Toimeentulo turvattu muulla tavalla

Ulkomaalaislakiin sisältyy lähtökohtaisesti turvatun, muuhun kuin toimeentulotukeen perustuvan toimeentulon vaatimus sekä EU/ETA-kansalaisia että EU/ETA-alueen ulkopuolelta ns. kolmannen maan kansalaisia koskien. (UlkomaalaisL § 11 mom. 3).

(STM:n opas 2013:5 s. 133-136)

7.2.1. EU-/ETA-kansalaiset

EU/ETA-kansalainen voi oleskella Suomessa yli kolmen kuukauden ajan, jos hänellä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat ja tarvittaessa sairausvakuutus niin, että he eivät turvautumalla toistuvasti toimeentulotukeen tai muulla vastaavalla tavalla muodostu rasitteeksi Suomen sosiaalihuoltojärjestelmälle.

EU/ETA-kansalaisella, joka on oleskellut Suomessa laillisesti ja yhtäjaksoisesti viisi vuotta, on oikeus pysyvään oleskeluun. (UlkomaalaisL § 161 f). Oleskelulupakortissa on P-tunnus. Henkilöllä on silloin oikeus asumisperusteiseen sosiaaliturvaan ja toimeentulotukihakemus käsitellään normaalien perusteiden mukaan.

7.2.2. EU/ETA-alueen ulkopuolelta ns. kolmannen maan kansalaiset

Kolmannen maan kansalaisen oleskeluluvan edellytyksenä on, että henkilön toimeentulo on turvattu niin, että hän ei joudu toimeentulotuen tarpeeseen. Jatkoluvan päättäjällä on oikeus saada tietää, onko kyseiselle henkilölle myönnetty toimeentulotukea, koska jatkuva turvautuminen toimeentulotukeen voi olla este jatkoluvan saamiselle.

7.2.3. Turisti

Katso (STM:n opas 2013:5 s. 133-136)

Turistilla tarkoitetaan ulkomaalaista, joka saapuu Suomeen oleskellakseen täällä lyhyen ajan (enintään 3 kuukautta) matkailu- tai muussa vastaavassa tarkoituksessa. Toimeentulotuen myöntäminen tulee kysymykseen vasta viimesijaisesti, jos välttämätöntä avun tarvetta ei voida millään muulla keinoin hoitaa, esimerkiksi pyytämällä apua oman maan suurlähetystöstä tai siirtämällä rahaa kotimaastaan. Toimeentulotuki rajoittuu vain kotimatkakustannuksiin sekä niihin ruokailu- ja muihin välttämättömiin kustannuksiin, jotka syntyvät ennen kuin turisti kohtuudella ennättää palata asuinmaahansa.

7.2.4. Oleskelu Suomessa ilman vaadittavaa oleskelulupaa

Jos ulkomaalainen oleskelee Suomessa ilman vaadittavaa oleskelulupaa, hänen maassa oleskeluaan ei lähtökohtaisesti voida pitää toimeentulotukilaisessa tarkoitettulla tavalla vakituisena. Näissä tapauksissa voidaan pääsääntöisesti edellyttää, että ulkomaalainen hankkiutuu mahdollisimman pikaisesti asuinmaahansa, jolloin mahdollinen toimeentulotuki rajoittuu välttämättömiin matka- ja muihin kustannuksiin. Ensisijaisesti edellytetään kuitenkin, että ulkomaalainen auttaa itse itseään esimerkiksi niillä keinoilla, joita turistien edellytetään käyttävän. (Katso STM:n opas)

7.2.5. Ihmiskaupan uhrit

Suomessa Joutsenon vastaanottokeskuksessa toimii ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Joutsenon vastaanottokeskuksen johtaja päättää henkilön ottamisesta auttamisjärjestelmään ja poistamisesta järjestelmästä. Ihmiskaupan uhrit voivat olla hyvin erilaisissa tilanteissa ja erilaisilla oleskeluvilla Suomessa. He voivat myös olla Suomen kansalaisia tai maassa ilman laillista oleskelulupaa. Auttamisjärjestelmään ottaminen ei takaa oleskelulupaa. Lupaviranomainen voi myöntää ihmiskaupan uhrille tilapäisen (B-tunnus) oleskeluluvan, jos se on perusteltua ihmiskaupan esitutinnan tai tuomioistuin käsittelyn vuoksi, mutta henkilö voi myös olla täällä esimerkiksi työluvalla.

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta § 33 määrittelee, minkälaisia palveluja voidaan järjestää ihmiskaupan uhrille. Palvelut ja tukitoimet voivat olla mm. neuvontaa, kriisiapua, sosiaali- ja terveyspalveluja, tulkki- ja käännöspalveluja, majoitus tai asuminen, vastaanottoraha tai toimeentulotuki ja muu huolenpito sekä turvallisen paluun tukeminen.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakas, jolla on kotikunta, on oikeutettu yllä mainittuihin palveluihin kotikunnaltaan niin kauan kuin hän on auttamisjärjestelmässä. Joutsenon vastaanottokeskus on vastuussa palveluista, jos henkilöllä ei ole kotikuntaa. Poistamispäätöksen jälkeen henkilöllä ei ole enää oikeutta toimeentulotukeen yllä mainitut pykälän perusteella, vaan mahdollinen oikeus toimeentulotukeen riippuu oleskeluluvan luonteesta.

7.2.6. Kansainvälisen suojelun saaneet henkilöt

Kansainvälisen suojelun saaneella henkilöllä on Suomessa asuvana oikeus toimeentulotukeen samoin edellytyksin kuin muillakin kunnan asukkailla.

7.3. Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma

Maahanmuuttajalla on oikeus saada maahanmuuton alkuvaiheessa perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta; ohjaus ja neuvonta, alkukartoitus ja tarvittaessa kotoutumissuunnitelma. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010).

Sosiaalityöntekijä ja/tai TE-toimisto tekevät alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman niille maahanmuuttajille, jotka ovat työnhakijoina TE-toimistossa. Sosiaalityöntekijät laativat alkukartoitukset ja kotoutumissuunnitelmat asiakkailleen, jotka eivät ole työnhakijoina TE-toimistossa, ja joiden toimeentulon lähde on muu kuin tilapäisesti toimeentulotuki. TE-toimisto tai kunta voi lisäksi käynnistää alkukartoituksen sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle. Alkukartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai pyyntöajankohdasta. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 § 10).

Alkukartoituksen perusteella käynnistetään tarvittaessa kotoutumissuunnitelman laatiminen viimeistään kahden kuukauden kuluttua siitä, kun maahanmuuttajalle on tehty alkukartoitus.

7.4. Muut kotoutumisen tukemisesta aiheutuvat kulut

Kotoutumissuunnitelmassa sovitusta tai muutoin kotoutumista edistävästä toimenpiteistä aiheutuvat välttämättömät kustannukset myönnetään toimeentulotukena, mikäli muut toimeentulotuen edellytykset täyttyvät. Näitä voivat olla esimerkiksi tutkinnon rinnastamisesta/tunnustamisesta aiheutuvat kustannukset, kielen ja ammatin opiskelusta aiheutuvat välttämättömät opiskelukustannukset (pääsääntöisesti 1 sanakirja/perhe, opiskelu- ja tehtäväkirjat). Lisäksi lasten kotoutumista tukevan ohjatun harrastustoiminnan välttämättömät kulut huomioidaan menona, mikäli toimeentulotuen muut edellytykset täyttyvät.

Alle 25-vuotiaille nuorille, jotka opiskelevat aikuisten peruskouluopinnoissa kotoutumisajan jälkeen, myönnetään toimeentulotukea opintojen aikana, koska he eivät voi saada opintotukea tai työmarkkinatukea opiskeluunsa. Arvioitaessa kotoutumiseen liittyvän tuen tarvetta on huomioitava, että kotoutuminen on yksilöllistä eikä kokoutumisen kesto ole sidoksissa pakolaisista maksettaviin korvauksiin.

8. EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Kunta myöntää päättämiensä perusteiden mukaan ehkäisevää toimeentulotukea. Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan käyttää tavoitteellisen ja suunnitelmallisen sosiaalityön välineenä.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa:

- tuen saajan aktivointia ja työllistymistä tukeviin toimenpiteisiin
- asumisen turvaamiseksi
- ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi
- kriisitilanteissa (esimerkiksi vakava sairaus, avioero yms.)
- lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi
- muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan käyttää myös sellaisiin tapauksiin, joissa varsinainen toimeentulotuen myöntäminen ei pääsääntöisesti tule kysymykseen. Riittävän varhaisella ja suunnitelmallisella käytöllä voidaan parantaa asiakkaan edellytyksiä itse kohentaa sosiaalisia ja taloudellisia olosuhteitaan. Myöntämistilanteissa tulee harkita sitä, miten sosiaalista suoriutumiskykyä tuetaan niin, että myönteiset vaikutukset olisivat kestäviä.

Ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen perustuu yksilökohtaiseen harkintaan. Pääsääntöisesti ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen edellyttää myös asiakassuunnitelman laatimista yhdessä asiakkaan kanssa, paitsi kiireellisissä tapauksissa. Päätös voi myös perustua toisen viranomaisen tekemään suunnitelmaan (esimerkiksi lastensuojelun asiakassuunnitelmaan). Ennaltaehkäisevää toimeentulotukea ei peritä takaisin.

9. PALVELUSUUNNITELMA

Sosiaalihuollon asiakaslain mukaan sosiaalihuollon asiakkaalle on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus. Tärkeä tavoite on saada asiakas ja työntekijä sitoutumaan yhteiseen prosessiin. Suunnitelman tarkoitus on edistää sitä, että asiakkaan toivomukset ja mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet, omat voimavarat, sekä hänen äidinkieltensä ja kulttuuritaustansa häntä itseään koskevassa asiassa otettaisiin entistä paremmin huomioon. Asiakkaalla on myös oikeus saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista.

Suunnitelman vastuuhenkilönä toimii sosiaalityöntekijä. Suunnitelma voidaan myös laatia yhteistyössä esimerkiksi TE-keskuksen, lastensuojelun, A-neuvolan, vammaispalvelun tai muun yhteistyökumppanin kanssa asiakkaan tilanteesta riippuen.

Suunnitelma laaditaan erityisesti seuraaville asiakasryhmille: pitkäaikaisesti toimeentulotuen asiakkaana olevat, nuoret asiakkaat ja sellaiset henkilöt joilla on vaikeita ja monisyisiä elämänhallinnan ongelmia. (STM:n opas 2013:4, s. 86).

Mikäli suunnitelmassa on otettu kantaa taloudelliseen avustamiseen, se sitoo toimeentulotuen käsittelyä. Perusosan alentamisen yhteydessä on aina laadittava suunnitelma (Toimeentulotukilaki 10 § 2 mom.).

10. TOIMEENTULOTUEN SUHDE LASTENSUOJELUUN

10.1. Lastensuojelun tarkoitus ja ennaltaehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen elämään ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulain tavoitteena on, että lapsen ja hänen perheensä avun ja tuen tarpeeseen voitaisiin vastata mahdollisimman varhain ja sellaisena, että se mahdollisuuksien mukaan ehkäisisi tai vähentäisi ongelmien pahenemisen ja raskaampien sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteiden tarpeen.

Koko kunnan palvelujärjestelmä, toimeentulotuki mukaan lukien, on osa ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään lasten kasvu- ja kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan esimerkiksi tarttumalla asioihin ja ongelmiin mahdollisimman varhain sekä ottaen huomioon lapsen etu kaikissa tilanteissa.

10.2. Toimeentulon ja asumisen turvaaminen

Kun lastensuojelun tarve oleelliselta osin johtuu riittämättömästä toimeentulosta, puutteellisista asumisololoista tai asunnon puuttumisesta tai kun mainitut seikat ovat oleellisena esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle, kunnan on viivytyksettä järjestettävä riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeenmukainen asunto. Riittävä taloudellinen tuki ja asuminen on järjestettävä myös jälkihuollon piirissä olevalle lapselle tai nuorelle, jos hänen kuntoutumisensa sitä edellyttää. (Lastensuojelulaki 35 §).

Lastensuojelulain 35 §:ssä tarkoitetut oikeudet toimeentulotukeen ovat subjektiivisia oikeuksia, joihin lastensuojelun asiakkaana olevilla on oikeus silloin, kun säännöksessä tarkoitetut edellytykset täyttyvät. Tällöin päätöksentekijä ei ole sidottu toimeentulotukilain mukaisiin säännöksiin toimeentulotuen määrästä, vaan perheen ongelmiin on puututtava järjestämällä riittävää tukea ja apua. (Toimeentulotukiopas 2013:5, s 48).

Lastensuojelulain 36 §:n mukaan lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut on järjestettävä sen mukaan kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa. Lastensuojelun asiakassuunnitelman tarkoituksena on kokonaisvaltaisesti arvioida lapsen ja hänen perheensä tilanne sekä turvata riittävän pitkäjänteinen tuki lapsen edun mukaisesti. Pelkästään se, että palvelutarvetta ei ole vielä ehditty merkitä asiakassuunnitelmaan ei vapauta velvollisuudesta järjestää palveluja esimerkiksi kiireellisessä tilanteessa.

10.3. Jälkihuolto

Jälkihuollossa olevien nuorten toimeentulotuki käsitellään jälkihuoltosuunnitelman mukaisesti.

Tapauskohtaisesti lastensuojelu harkitsee, asioiko nuori oleskelupaikkakuntansa sosiaalitoimessa vai jälkihuollosta vastaavassa kunnassa.

10.4. Yksityisesti sijoitettu lapsi

Vanhemman sijasta tai ohella lapsen huoltajaksi määrätty henkilö tai kasvattivanhempi ei ole velvollinen elättämään hoidossaan olevaa lasta. Yksityisesti sijoitetulle lapselle tehdään oma toimeentulotukilaskelma, jossa huomioidaan lapsen käytettävissä olevat tulot (kuten elatusapu tai -tuki, perhe-eläke ja lapsilisät tms.). Lapsen huoltajan ja hänen perheensä tulot eivät vaikuta lapselle myönnettävän toimeentulotuen määrään. Oheishuoltajan laskelmaan otetaan huomioon kaikki asumismenot sekä koko asumistuki. Oheishuoltajalla ei käytetä yksinhuoltajan normia.

Yksityisesti sijoitetun lapsen osalta elatusvelvollisuus säilyy lapsen vanhemmilla. Lapselle maksettava toimeentulotuki voidaan periä takaisin vanhemmilta, mikäli vanhemmat ovat tahallaan laiminlyöneet elatusvelvollisuutensa.

11. KÄSITEMÄÄRITTELYJÄ

- **Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakas:** Vähintään vuoden (12 kk) kestänyt yhtäjaksoinen asiakkuus hakemuskuukautta edeltävänä aikana (hakija on saanut toimeentulotukea).
- **Toimeentulotuen toistuvaisasiakas:** Vähintään kuuden kuukauden (6 kk) asiakkuus hakemuskuukautta edeltävän vuoden sisällä (hakija on saanut toimeentulotukea)
- **Pienituloisuus:** Hakijaruokakunta on ollut hakemuskuukautta edeltävänä aikana vähintään vuoden (12 kk) Kelan minimietuuksilla (esimerkiksi työmarkkinatuki, lasten kotihoidontuki) tai muilla pienillä tuloilla ilman oikeutta toimeentulotukeen, mutta kuukausittainen tuloylijäämä on ollut vähäinen perheen kokoon nähden.
- **Uusi asiakas:** Asiakas määritellään uudeksi asiakkaaksi/asiakkuudeksi, mikäli asiointia ei ole kuluvana vuonna eikä sitä edeltäneenä kalenterivuotena.